„ЗАСТАВА“ изилази трипут у недељи: **средом, петком и недељом.**

ЦЕНА ЈЕ ОВА

за Аустро-Угарску:

на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „

за Србију:

(у сребру)

на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини врста листа места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 56. **У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 12. МАЈА 1872.** **ГОДИНА VII.**

БРАЋО БИРАЧИ!

Јошт који дан па ћемо се стећи на биралиште, да вршимо једно најсветије право што га један држављанин има.

Избор посланика свагда је предмет од највеће важности, јер преко посланика кога народ слободном вољом изабере, има он уплива у законодавству, решава сам своју судбину, стара се сам за своју срећу.

Али избори који ће се до мало дана у дичном Срему, и осталој домовини нашој обавити, биће тим важнији, што од срећног исхода њиховог зависи, хоће ли нас и на даље ови терети и невоље кињити, или ћемо се опростити окова, у које нам противници праву слободу и уставност сапеше.

Ви сте чули из „прогласа“ наше народне странке, да ће се најзамашније ствари које се народног живота нашег, среће и напредка миле домовине наше тичу, на идућем сабору расправљати и уређивати, па ко би сад пропустио, да не дође на биралиште, тај незаслужује да изборно право ужива, тога би с правом издајником домовине назвати могли.

Браћо бирачи! Лањска сјајна наша победа код избора, уплаши противнике наше, а зарадова све слободне и уставност љубеће народе. Осветласмо образ себи и домовини милој, показасмо, да у нами није усанула честита крв српска и славенска, засведочисмо да нам је благо домовине и корист општа најсветији, и најдрагоценији аманет.

Па зар сад да себе изневеримо, да милу домовину у црно завијемо, проклетство потомства на себе навучемо, браћу нашу да уцвелимо, слободне и свестне народе од себе да отвратимо, те да нас као кукавице попљују и издајнике жигошу? Зар да погазимо образ и поштење своје, мушку сталност и одважност изневеримо, пријатеље наше и добротворе народне да напустимо? Не, неће соколови дичног Срема то учинити. Неће јуначки Сремци окаљати своје дично име, нити ће се с блатом на лањску народну заставу бацити, па ма шта противници наши чинили, него ће сви као браћа једне мајке и једне крви наоружани свешћу и сталношћу поново на биралишту повикати: Да живе наши слободном вољом лањски избрани народни заступници!

Браћо бирачи! Вами је познат узрок због чега нас премилостиви краљ и опет позива да из уста наши и то други пут чује, еда ли је заиста наша воља и жеља да нас лањски народни заступници на сабору заступају. Па као свагда верни синови домовине наше држимо, да би по нас недостојно било, кад би сад на оно пљували, што смо лане уважавали. Истина да вам наши противници наводе како неће наш милостиви краљ са лањским избраним народним заступницима да се разговара о срећи и напредку нашем, па зато вам саветују да друге заступнике бирате, ал недајте се варати и обмањивати, јер ти људи ил незнаду шта говоре, или им намера није чиста и искрена.

Ти противници наши обећавају вам сада златна брда и долине, обећавају вам и оно што нису кадри учинити, а све то ради свога трбуха и личне користи, а никако што им срећа и бољак ваш на срцу лежи. Нашој народној странци пришивају сваковрстне лажи и клевете у намери, да лепу слогу нашу разоре, да нас поцепају, и гроб нам ископају. Ал тупе су стреле њихове, које на нас уперише. Наша свест, наше поштење, и мушка сталност увериће противнике наше, да су им кратке силе, показаће, да нисмо неразумна деца, која се за разним шаренилама дају обманути, него да смо прави јунаци, који смо кадри оно што тражимо, и извојевати.

Браћо бирачи! Ком је дакле стало до среће и напредка, до боље и сјајније будућности наше, тај нека поскочи на ноге јуначке да не буде без њега, кад се буде на биралишту решавала судбина наша. Никакав посао ни рад нека вас незадржи код куће, да не кривите после другог онде, где сте сами себи могли помоћи, а нисте хтели. Нико нек не помисли да може и без њега избор се обавити, и да његов један глас много не важи. Сваки је глас важан, јер се посланик бира већином гласова, па може баш један глас да одлучи срећу ил несрећу нашу. Потомство ће нас клети као кукавице, као издајнике народне светиње жигосаће сваког, ако нехатни и немарни у овом важном делу будемо, ако сад другу реч изустимо, а не ону коју лане изустисмо.

Сад је време да себи и домовини нашој помогнемо, и ако сад ову прилику пропустимо, бог зна кад ће нам се друга указати. Негледајмо како се ко крсти, јер неради се овде само за корист Срба, него за корист и бољак свију нас. Ако је Србину зло, неможе бити ни Шокцу, ни Немцу, ни Мађару добро, и обратно, ако је Србину добро, неможе бити ни Шокцу, ни Немцу, ни Мађару зло. Сви смо ми синови једне мајке домовине, па као браћа једне мајке, треба да се нађемо у једном колу у једном загрљају, треба да сами себи помогнемо, а не да очекујемо помоћи од другога, јер „помоћ туђа наплата је скупа.“

И још једанпут браћо бирачи! Заклињемо вас именем среће и напредка вашег, да сви који сте бирачи на биралиште у среду 17. маја дођете. Недајте се ни од чега застрашити и поплашити, јер би то дични јунака сремски недостојно било. Ви вршите најсветије право, па баш у извршивању тога права нико па ни оружана сила која ће вас на биралишту окружити, несме сметати, јер ће она бити само ради одржања реда кога ћете ви као свестни грађани и сами одржати знати. Дођите браћо, да изаберете мужеве који ће ваше поверење оправдати, ваше жеље и вољу верно заступати, који ће са јуначком сталошћу са одважним срдцем без сваког страха и зазора отворено и искрено на сабору рећи где вас тишти и боли, и који неће као кукавица само главом климатати и клањати, него који ће кадри бити на браник стати за света права наша, и извојевати нам многе олакшице и све оно, што је наше, а што нам се неда.

У то име с веселим срцем кличемо:

Живили наши лањски народни заступници!

Јован Рогулић заступ. среза румског!
Павле Грчић заступ. среза илочког!
Др. Алек. Рогулић заступ. среза иришког.
Јанко Томбор заступ. среза ердевичког.
Живко Оџић заступ. среза товарничког.
Илија Перкаћански заступ. среза вуковарског.
Др. Стева Димитријевић заступ. варошице Руме.
Јосип Кристић заступ. варошице Вуковара.

Одбор народне странке у Срему.

НАРОДЕ!

Близу је дан, где ћеш на краљевски позив изабрати своје заступство, да излечи невоље, које те притишту, и прискрби за твоје потребе, које имаш за достојнији и сретнији живот свој.

Краљ те позива на договор, а ти знај и памти, да си у овај пар могућством и правом раван самому краљу. Нема на свету бана ни жупана, који би имао власт и смјелост поставит се међу краљем и тобом, те замести и изкривити одлучну вољу и искрену жељу, која ти на срцу лежи, пак хоћеш, да ју светла круна преко свога заступства саслуша и по закону и по уставу извршити допусти.

У свом избору имаш подпуну слободу. Твоји су дједови ту слободу реками јуначке своје крви купили, и краљем посвећени закон ти ју ујамчује. Никога на свету нема, тко би ју силом узкратити и смести смио. Земаљски закон и твоје право има већу јакост, него икаква сила.

И пошто си у твом избору слободан, то само стоји до твоје памети и свести, хоћеш ли бирати на своју срећу или несрећу, хоћеш ли дан избора благосиљати или проклињати, хоће ли се твоји потомци поносити или стидити твојим садањим кораком.

Твоја је свест разпустила јако и широко корење. Они немају право, немају повољне за те намјере, који твоју свест милом или силом, митом или запреками угушити настоје.

До сада си држао, да онако мора бити, и да је добро да онако буде, како се је одозго намигнуло или намакнуло. Данас, искусан и научан, тражиш и хвале си вредан, што тражиш помоћ у саму себи и у оваквих заступницих, који произишав из твојега крила и твоје воље вични борити се и трпљети с тобом и за тебе, познајући твоје јаде и потребе, бити ће и вољни и одважни казати отворено краљу: „светла круно, само овако ова твоја краљевина може бити сретна себи и користна твому престолу, твојој царевини!“

НАРОДЕ!

Полет твојих жеља и захтјева непење се високо. Ни толико високо, колико твоје право допире. Ти си у потаји и борби научио бити чедан. Ти се не вереш и неузпињеш на прочеље, у прве редове краљевине цезарскога и краљевскога жезла, а ни једна краљевина под тим жезлом неима лепшега и јаснијега права него ли има твоја.

Но сјајност и охолију препушташ ти другим. Горак живот и дуга нужда наводите на то, да се стараш за свакдањи крух, да подмириш најпрече потребе и спасеш, што је још од твојих права, од твога блага преостало под олујом зла времена.

Ти се надаш, ти дапаче вјерујеш, да сретно, задовољно, слободно и напредно можеш живити у савезу с краљевином Угарском. Њезин окрунени краљ и твојим је краљем. С њом те у државној заједници веже стара традиција и нагодба најновијега времена.

Слава буди краљу хрватско-угарскому! Поштовање буди савезу хрватско-угарскому!

Но ти си, народе, већ лањскими избори очитовао тврду вољу, да увјете нагодбе, која сада постоји међу Хрватском и Угарском, као неподпуне и недостатне, треба поправити и разширити.

Неима ни једнога разлога, зашто би ти ону очитовану вољу у кратко врјеме од једне године оставио и измјенио. Дапаче тебе је трократна одгодба и разпуст сабора, тебе су сви догађаји од лањских избора утврдили у твојој одлуки и упутили, да без поправке и промјене нагодбених увјета ти неимаш никаква јамства за аутономију твоје домовине, никакве обране твојој слободи, никакве сигурности проти неоправдану трошењу твојега иметка.

Савез с Угарском и промена нагодбе твоја је жеља и одлука.

Уставна слобода твоје је право.

Брижна, просветљена, патриотична влада, која има очи за све недостатке и лекове земљи, и срце за сваку твоју нужду — само таква влада јест твоја потреба и јест захтев твој.

Но све ово изходити можеш брижним, просвјетљеним, од никога другога него од тебе одвисним сабором, никому другому, него теби одговорним. На дан избора ти си господар заступства — после твоја моћ престаје. Опет ће се вући до новога суда три дуге године, а у три године може се за тебе учинити много добра, или толико зла, да ћеш морати тријест година тежким напором одкапати.

Твоји пријатељи, које си одликовао у многој згоди својим повјерењем, слеђујући њихову савјету, савјетују ти и овај пут, да пригрлиш и почастиш својим избором оне кандидате, који су доље за разне котаре означени.

Ти их познаш, народе, мало не све. Ти си их сам већ лане за кандидате опредијелио и у заступство изабрао. Боље им препоруке нетреба.

Тко те учи, да су из сабора послани кући, јер се нису могли нагодити с краљем, вара те, невјерујму. С уставним својим краљем небијаху никада у освади; с Угарском су се хтјели нагодити и били би се нагодили, ал се нису хтјели нагађати с оними синови ове земље, који теби, народе, никада добра помислили и учинили нису.

Пођи, народе, слободне воље и тријезне памети на изборе. Ту ћеш поставити темељни камен својој срећи и будућности твоје домовине.

Слава теби, народе, слава твојему и угарскому краљу, слава матери домовини нашој!

Централни одбор.

Županija zagrebačka:

Изборни котар средишњи, биралиште Сесвете, народни кандитат Јосип Шушковић, каноник. Изб. кат. сисачки, бир. Граде, нар. кан. Антун Чоп, мјерник. Изб. кот. јасканск,и бир. Драганић, нар. кан. Јос. Торбар, равнатељ реалке. Изб. вел. горички, бир. Вел. Горица, нар. кан. Иван Пинтар, мјерник. Изб. кот. самоборски, бир. Ступник, нар. кан. Фрањо Рајцер, посједник. Изб, кот. стубички, бир. Бистра нар. кан. др. Малец, одвјетник, Изб. кот. нетретички, бир. Стативе, нар. кан. Алберт Шпишић, посједник. Изб. кот северински, бир. Озаљ, нар. канд. Ем. Врањицањ, посједник. Изб. кот. св. ивански, бир. Дворишће, народни канд. Ђуро Балашко, посједник.

Županija varaždinska:

Изб. кот. средишњи, бир. Семовец, нар. канд. Драгутин Антолек, посједник. Изб. кот. винички, бир. Воча, народни канд. Иван Вуковић, жупник. Изб. кот. иванечки. бир. Лепоглава, нар. канд. Мавро Брооз, жупник. Изб. кот. златарски, бир. Златар, нар. канд. др. Стјен. Сневец, професор. Изб. кот. св. крижки, бир. св. Криж, нар. канд. — Изб. канд. клањачки, бир Нови двори, нар. канд. Јосип Милчић, посједник. Изб. кот. крапински, бир. Ђурманце нар. канд. Едуардо Халпер, посједник.

Жуоанија крижевачка:

Изб. кот. мословачки, бир. Дубрава, нар. канд. Иван Вончина, посебник. Изб. кот. врбовачки бир. Врбовец, нар. канд. Мартин Ожеговић, градски судац. Изб. кот. новомаровски бир. Новимароф, нар. канд. Јулијо Бубановић, в. биљеж. Изб. кот. копривнички, бир. Расиња, нар. канд. Јосип Берута, жупник.

Županija rječka:

Изб. кот. приморски, бир. Црквеница, нар. канд. Вјенцеслав Турковић, трговац. Изб. кот. делнички, бир. Делнице, нар. канд. Матија Мразовић, одвјетник. Изб. кот. врбовски, бир. Моравице коморске, нар. канд. др. Фрањо Рачки, књижевник.

Županija beloварска:

Изб. кот. средишни, бир. Беловар, нар. канд. Стековић, парох. Изб. кот. петеранечик, бир. Петеранац, нар. канд. Јос. Мишкатовић, књижевник. Изб. кот. вировски, бир. Вирје, нар. канд. Хитер жупник. Изб. кот. грубишнопољски, бир. Грубишнопоље, нар. канд. Иван Мажуранић, изб. кот. гарешнички, бир. Гарешница, нар. канд. Јос. Шпун, одвјетник. Изб. кот. иванички, бир. клошт. Иванић. нар. канд. др. Шиме Мазура, одвјетнички кандидат. Изб. кот. ивански, бир. св. Иван, нар. канд. Фр. Свиличић, посједник.

Županija požežka.

Изборни котар бегтежки, бир. Бегтеж, нар. кандидат Јосо Краљевић, жупник. Изб. котар даруварски, бир. Дарувар, нар. кандидат Јосо Музлер, вел. биљежник. Изборни котар пољански, бир. Пољана, нар. кандидат Јосо Турели, посебник.

Županija virovitička:

Изборни котар осечки, бир. Осек, нар. кандидат Лазо Поповић, парох. Изб. котар ђаковачки, бир. ђаково, нар. кандидат др. Игњат Брлић, одветник.

Изб. котар нашички, бир. Нашице, нар. кандидат Карло пл. Михаловић, поседник. Изб. котар слатински, бир. Слатина, нар. кандидат др. Фрањо Квиринг. Изб. котар вођински, бир. Вођин, нар. кандидат —. Изб. котар вировитички, бир. Вировитица, нар. кандидат Иван Магенхајм, поседник. Изб. котар михољачки, бир. Михољац, нар. канд. Пајо Коларић, равнатељ штедионице. Изб. кот. валповачки, бир. Валпово, нар. канд. Ал. Фурлић, обртник.

Жупанија сремска:

Изб. кот. вуковарски, бир. Нуштар, нар. канд. Илија Перкићански парок. Изб. кот. шидски, бир. Товарник, нар. канд. Живко Оцић, жупник. Изб. кот. ердевички, бир. Ердевик, нар. канд. Иван Томбор, жупник. Изб. кот. румски, бир. Индија, нар. канд. Јоца Рогулић, посједник, Изб. кот. ирижки, бир. Ириг, нар. канд. др. Алекс. Рогулић, одвјетник. Изб. кот. илочки, бир. Илок, нар. канд. Пајо Грчић, одвј.

У градових и трговиштих:

Загреб, I. изб. кот., народни канд. Никола Крестић, одвјетник. II. изб. кот. нар. канд. Антун Јакић, трговац III. изб. кот. нар. канд. Матија Мразовић, одвјетник. Вараждин, I. изб. кот. нар. канд. Драг, Пуст, трговац. II. изб. кот. нар. канд, Иван Јагић, жупник. Осијек I. изб. кот. нар. канд. Карло пл. Михаловић, посједник. Бакар, нар. канд. Бартол витез Смаић, поседник. изб. кот. у Трсату, народ. канд. др. Мариан Деренчин. Карловац, нар. канд. др. Милан Маканец. Крижевац, нар. канд. Драг. Феркић, жупник. Копривница. нар. канд. Викт. Шпишић, одвјетник. Сисак. нар. канд. Васо Котур, трговац. Самобор, нар. канд, Милан Визнер, љекарник. Крапина, нар. канд. Нестор Кипах, посједник. Беловар, нар. канд. Иван Мажуранић, поседник. Иванић, нар. канд. др. Михаил Посиловић, професор. Сењ. народни кан. — Пожега, нар. канд. Гашо Гарић, обртник. Вировитица, нар. канд, Мирко. Хрват, одвјетник. Дјаково, нар. канд. Мирко Хрват. одвјетник. Рума, нар. канд. др. Димитријевић.

СРЕТАН ПУТ!

БРАЋИ У СРЕМУ.

Браћо Сремци! Наше дивне народне песме кажу за јунака, који се на бој спрема, између осталога ово: „и помену Бога истинога!“

И ви ћете ово дана на бој, не на крвави, али који је често тежи, али често и спасоноснији од самог боја на крвавом пољу. Тежи, јер на бојноме пољу стоји се противу непријатеља, за кога нас никакве свезе не вежу, и зато ништа срце не стеже; у уставном боју пак стоји се према рођеној браћи, од који можда неки озбиља мисле, да су на правоме путу, али их је више, којима је лична корист или страст ум помрачила, а срце скаменила. Тежа је, јер ту противничку чету предводе људи, који су у власти, којима су државна средства у рукама, и који јурише не мачем и бајонетом на прса, него варљивим, и општој ствари шкодљивим обећањима на срца ваша.

Но колико је тежи, толико је спасоносни уставни бој, особито кад се ради о државном „бићу или небићу“ народа. Глас, вотум бирача боље згађа, него и тане од пушке.

И ви полазећи на уставни бој „помените бога истинога!“ т. ј. сетите се, око чега се ради, ради чега на уставни бој полазите.

Изведите себи пред очи уставну борбу од десетак година, као и узроке њене, и сетите се, да је од свију досадањи часова борбе н а ј о д с у д н и ј и овај, који долази у среду, 17. (29,) маја. Најодсуднији је час ово већ за то: што круна разрешив лањски сабор позива народ, да се путем избора своји изјасни: да ли остаје при оним жељама и захтевима, које је својима лањским заступницима поверио био, или хоће оно, што хоће Вакановићи и Рауси. Ако још и сад и ви, и ваша остала браћа белегу потврдите, и избором исти људи засведочите, да остајете при лањским, или боље рећи при млого-годишњим жељама и захтевима вашим, то се и круни неће уставно ни моћи ни хтети на ино, него ће и она скиптар своје владатељске власти метути на вагу народне жеље и воље, на вагу правде, да ова претегне; она ће код своје угарске владе заложити свој владатељски уплив, да и ова пристане на поравнање, које је на правди, на правима и интересима нашег народа основано.

Браћо! „помените бога истинога“ — сетите се, шта је ц е н а ове млогодишње борбе ваше, која ће се сад м о р а т и на корист нашег народа прекинути, ако себи верни останете.

Цена је ове борбе: самосталност, и права уставна слобода србскога и хрватскога народа у домовини од Дунава и Драве, до Велебита, и на скоро до јадранског мора.

Ви војујете на уставном пољу не само за данашњу Хрватску и Славонију, него и за крајину, која у ваше доло долази и за Далмацију, која ће у ваше коло доћи. Ви војујуте за србство не само у Срему, него и у крајини; ви радите за братинску слогу међу србским и хрваским племеном не само у данашњој Хрватској, и Славонији, него и у крајини; ви радите за братинску слогу међу хрватским племеном не само у данашњој Хрватској и Славонији, него и у будућој целокупној тројној краљевини од Дунава, до јадранског мора.

Земља од Дунава, Драве, до јадранског мора домовина је на њој живећег србског и хрватског народа — ту друга земља, други народ нема другога права, осим које је на заједници интереса, и на слободном међусобном споразумлењу основано. Само заједница круне стоји данас над погодбом — остало све остаје до с л о б о д н е п о г о д б е између тројне краљевине и Угарске. „Слободна погодба“ — то је глас народа, који се ори од Фрушке до Велебита.

Те с л о б о д н е погодбе није било, зато сад сви, и сами противници вичу за н о в о м државо-правном погодбом са Угарском, ако је и крсте именом р е в и з и ј е, или поправке старе т о б о ж њ е, које наметуте, које изнуђене погодбе.

Целокупност земље, самосталност и уставна слобода србскога и хрватскога народа то су ступци на којима се ново правично поравнање оснивати може.

Докле ће и с ове стране Саве и Уне разкомадано лежати тело народа нашег?

Може ли се и говорити само о самосталности земље, која не само у најважнијим државним стварима од друге земље законодавно и управно зависи, него којој се и на чело остале домаће управе поставља глава и чланови по вољи владе, која је другој, већој земљи одговорна?

Плод те несамосталности народа, и зависности домаће владе од друге владе јесте оно стање у земљи, које се сваким другим него уставним стањем, стањем уставне слободе назвати може.

Притисак чиновника од горе до доле лежи као сињи камен на грудима србског и хрватског народа у тројној краљевини, и то у целини, у жупанији, у општини, и на дому.

Па ко вам се од противне стране нуди или боље рећи намеће да скине тај сињи камен са груди народа? Понајвише чиновници т. ј. баш они, који су тај камен навалили или навалити помогли!

Како чудно изгледа у устима они које су Рауси и Вакановићи наместили, и који од мига њиног зависе, да они као бајаги народни програм усвајају, и који ће као бајаги за то бити, да постављање бана независи од мађарског министра-председника. То да озбиља желе они, који се без наслона на мађарску владу, без Рауха, Вакановића, и подобни не би ни одржати могли! Да озбиља хоће престанак злоупотреба власти они који су огрезли у злоупотребама, и који и судове хоће својим оруђем да начине. Да озбиља хоће н. пр. женење од 18 година они, којима је тражба допуста за женидбу досад берба била!

Ко томе верује боље нека шиље по Рауха, да му опет по Срему слуша варљиве речи још варљивији обећања.

Што курјак не испуни — неће ни курјачићи, они би на сабор само зато, да јим на столицама законодавства још већма зуби нарасту, па онда тек ни у сабору не би била уточишта, лека и помоћи за разне жалбе и тегобе народа, жупанија, општина, грађана, онда би се у пуној мери испунило оно: кадију кадији тужиш.

Зато, браћо, скините са ти вукова и вуковића јагњећу кожу народног програма, у коју су се обукли, и покажите, да хоћете самосталне суграђане ваше за своје заступнике на сабору.

Чиновници кандидати имају још образа трубити, да сад између њи и народне странке нема начелне разлике, него да је борба лична, око званија и места. Но то није тако. Све кад би мера захтева данас била иста, као што није, то је ипак сасвим други темељ, на коме народна странка стоји, сасвим други дух, који њине захтеве провејава. Код противника стара „нагодба“ постојала би не само фактично, него и начелно, и правно, и онда, ако Угарска у обште, или на ону меру уступака непристане, коју сад токорсе и сама тако звана „уставно-народна“ странка захтева. Код народне странке није тако. Што је код народне странке по н е в о љ и најмањина — минимум — захтева, то је у противне странке највишина — максимум. Народна странка попушта по нужди, по околностима, које притискују озгоре, у намери, и тежњи, да у бољим околностима разширује границе земаљске самосталности, и народни права; противна странка морајући попустити притиску оздоле, од народа, привидно усваја неке захтеве народне странке, као к р а ј њ е границе тобожње самосталности, и у мисли, да на делу и у животу и то осујети, и прву згоднију прилику употреби на још веће ограничење земаљски и народни права. Народној странци је корен и тежиште у земљи, и са ширењем народне свести и снаге јачаће и њена снага, зато је природни пријатељ овом развитку снаге народне; противној је странци тежиште, у млогом и корен у другој земљи, без које наслона неможе се одржати, зато јој ослаблење и свести и снаге народне у рачун иде, и зато је већ сад донела установе, по којима је народ сасвим изкључен од свакога права при постављању политични чиновника, а од права при постављању општински чиновника оставили су мање од сенке права — оставили су произвољну кандидацију срезког судца, т. ј. п о д с м е ј народном праву.

Но које и томе крив, да је народна странка морала у нечем захтеве своје на меру свести? Није ли томе крива такозвана „уставна,“ или боље рећи, ч и н о в н и ч к а странка? Она је то причинила, једно што је одпирајући се из све снаге народним захтевима, и мађарској влади за наслон, за клин у народном телу служећи, ову подржавала у томе, да не попушта народној странци; друго, што је таке зулуме и злоупотребе у земљи починила, да је избављење народа из руку кртшени паша и ага и из сваковрсног „лоњско-пољског“ блата, постало такође животним питањем народа. Отуда она мера попуштања, која прави разлику између септембарског прогласа, и преговора са уг. владом. Ми смо казали наше мишлење о мери ти попустака с једне, уступака с друге стране, и стојаћемо увек на бранику за првобитни народни програм — али одкуда чиновничкој странци право, или образ, да захтева, да се њеној нези повери и оно, што је народна странка муком изчупала, или ће одчупати? Није ли она показала, да није кадра била ни оно очувати, и остварити, што је било у њеној „нагодби?“ Није ли се она непрестаним удварањем, и напуштањем народни права и интереса ради своји које партијски, које лични интереса учинила се за навек неспособном за заступање, очување и негу сваки, и некамо ли они народни права, која се на ново стеку?

Браћо Сремци, а и други Срби, којима је глас у Славонији, или беловарској жупанији од уплива, изстрајте уз народну заставу, уз коју ево неколико година дана војујете! Не слушајте на глас они, који одговарају од даље борбе, што као бајаги успеха нема. Успеха ће бити, и мора бити, али ни појединац, а камо ли народ не долази на брзо до своје цели. Данас се особито у монархијама, само оном народу уступа пристојеће му право, који има ж и в о т н е с н а г е у с е б и, а ова се само у дужој борби и у истоајању у борби, обелодањава. Притисак се покушава неколико година, али кад било монарх, било Мађар — види, да народ не трза натраг, да има и з т р а ј н е, дакле и животне снаге, да их ч е к а т и може, онда се одозго попушта, и то тим више, ш т о с е б л и ж е ч у ј е т у т а њ г р м љ а в и н е, к о ј а м о н а р х и ј и с п о љ а п р е т и.

Браћо Срби! Не слушајте на глас они, који су „чорбине чорбе чорба,“ којима је до пашовања и аговања; који образину православља на себе међу да буктињу раздора међу једнокрвну браћу баце, како би заједничка народност ослабила, и пљеном туђинске постала; који за орденима или другим таквим одличијама иду; који славу налазе у том, ако их жупани или судци до колена, или за трпезу посаде, и по раменима потапшу; који мисле, да нешто више постају, кад браком у неки „виши“ род ступе, и који сви разним страстима, слабостима, сујетама, ћудима за љубав, или некоме за инат кадри су народну ствар на коцку метути, или јој још ногу подметути.

И то ћете чути, где вам кажу: неслушајте на глас из Новог Сада, као да ми синови једног народа, и браћа, који је судбина у овој монархији и на једном и на другом сабору скопчана и као да није то свеједно, изилазио лист с једне или с друге стране Дунава, и то онде где зато поспешнији штампарски и други листова има. То одвајање Срба с ове и с оне стране Дунава показује, из кога стана потиче команда која би ваљда хтела да се вољније осврћете на глас из Будим-Пеште, него из Новог Сада.

Не захтевамо ни нас да слушате. Слушајте глас ваше савести, вашега срца, слушајте се међусобно, слушајте сами себе, а то ће рећи: држите се онога, чега сте се толико година дана, чега сте се преклане и лане држали. Будите сами себи верни и — изтрајте!

Сваки народ, који има животне снаге, који има будућности, т. ј. услова за обстанак, и трајни развитак, носи у себи свога бога, који је истина, и зато браћо! „помените бога истинога“, па у добри час на мегдан уставни!

Телеграми: да сте 17. (29.) маја победили, одјекнуће с краја на крај у срцима свију Срба.

И сад браћо Сремци! Бачка и Банат устима нашим кличу вам:

Сретан пут!

ИЗВЕШТАЈ ДР. НИКЕ МАКСИМОВИЋА

О САБОРСКОМ И СВОМ РАДУ ДРЖАН 30. АПРИЛА У ДВОРАНИ ВАРОШКОЈ.

Пре недељу дана објави огласима наш врли посланик др. Ника Максимовић, да ће у недељу 30. априла после службе божије — нашто је наш уважени г. прота раније богослужење обавио, рачун о свом саборском раду бирачима давати.

Слободоумни бирачи, сазову конференцију, да се посаветују, како и на који начин да ставе народу на селиштима до знања намеру нашег посланика и да се посаветују у смотрењу нове кандидатуре и новог избора.

У овим конференцијама учествовао је и г. *Гедан Леовић* адвокат у Сомбору. Одмах у првој конференцији, опазисмо и ако не сасвим јасно, да г. Гедан Леовић реве. Но ми мирним чуством и поштеним уверењем у родољубље г. Гедана Леовића, као досада познатог слободоумника, сматрасмо, да је то његово понашање плод какве личне зађевице.

Сазовемо нову конференцију, и ту истакосмо *начело*. И наш досад брат Гедан Леовић затрча се и рече, на своја властита уста: „Нема у нас питања о *левици* и *десници*, већ о србству, тако је у бечкеречкој конференцији закључено.“

Мишљасмо да је то „виц“ г. Гедана Леовића, пошто Сомборци не доспеше на бечкеречку конференцију, па је ваљда тек на наше питање, хтео да одговори, што би нас на емеј навело. — И пошто му ми одговоримо, још у доброј мисли. да је тамо закључено, потпомагати опозицију у свему, што неби противу наши народни интереса било: то нам онда г. Гедан Леовић у очи рече, да ми нисмо добро читали. И тако сами убезекнути у неверовању свом, морадосмо потегнути „Заставу,“ да се уверимо у магијску силу г. Гедана Леовића. И прочитамо. Г. Гедан Леовић, бар по речма његовим, уверио се о противном и опет својим властитим устима рече, *да он бечкеречки програм, као закључак већине Срба, прима у целости својој* и у свему. И дође петак. Тај дан беше означен, као дан у коме ће се људи са селишта за недељу позвати. Сваки своме познанику нека каже, да што многобројније дођу. И г. Гедан узео је улогу ту, ал наопако по саму ствар. — Он је преко свог аљутанта Винер Петера, дао позивати људе у своју канцеларију. Ми нећемо, да измишљамо промеморија, ал тек неки људи рекоше нам, да г. Гедан Леовић позива људе за недељу у јутру својој кући.

Ми смо мирно очекивали недељу. И шта видимо, на варошку кућу истаче неко мађарску заставу са нужним мађарским натписом, исто тако и српски барјак са српским натписом: „Живио Мима Леовић сомборски посланик“. По ћошковима се лепе на врат на нос цедуље. Ми гледасмо мирно, слободно се сваком кретати. Сад се посвуд пронесе глас, да се Максимовић неће више послаништва примити, а пошто му је време истекло, да се мора други бирати. —

Наједаред иде г. Гедан Леовић са народом у варошку кућу, што га к себи сакупио беше. Ми смо и сад мирно гледали, јер ваљда г. Гедан Леовић учесник конференције, неможе са људма друго радити но што је у конференцији закључено. Ал око 9 сахати, видимо, да се кроз пијацу шири Љуба Маширевић, бивши даљски инспектор, уз њега Сима Леовић, под српским и мађарским барјаком, са неколицином бирача, и упутише се управо у варошку дворану, коју је наш посланик од начелника измолио, ради давања рачуна. — Гедан Леовић дочека први свог брата са: „Живио Сима Леовић послиник сомборски“. Што је било народа скупљена, у тој мисли, да је Гедан још једнако онај, који је пре био, ма да их је то јутро ракијом поио, приста уз њега, и Сима Леовић поче развијати свој десничарски програм. На ово скоче неки бирачи на стол, и хтедну против тог поступка протестовати, ал' у вици и ларми једва је кадгод ко могао до речи доћи. —

Ми позвасмо народ да неслуша прије посланиковог рачуна никога, дакле да ту остане и да чека, док се св. служба божија несврши. — *Гедан Леовић поче претити, да он има нену свевишњу моћ од министра и затвори ће.* —

Но ми се небојимо икоје претње, јер смо на правом путу. —

У дворани варошкој, дочекао је Симу Леовића и краљевски суд, ту је Шимоновић срезки судац нешто говорио, што се у ларми није могло чути. Сима је Леовић пригризао тад на двоје на троје свој програм и захвалио се, те отишао. Неки бирачки глас, као да беше свемогућ, прошану значајно: „Тешко нама свама“. — Народ беше потрешен. — А г. Гедан Леовић разширио руке, па терао је народ из сале, велећи: „Све је свршено, немате више ништа посла ту“. — Но ми народ и опет задржавасмо да остане, док наш посланик недође.

После службе божије, дође гомилом народ, пред њим наши честити и уважени грађани, у варошку дворану са г. протом. Дворана је била пуна. Заступљене беху све народности. Галерије, китио је свјеж и красан венац наших највиспренијих и најродољубнијих Српкиња. —

По том дође и наш посланик са г. начелником. Бурно и дуготрајно живео одсвуда се одазвало. Срца су стала, тишина велика беше. Зар је могао најући противник нарушити овај тако значајан тренут, де је сама светиња, сама родољубна жар тамјан на жртвеник свога силног пожртвовања сипала. Кадило је у души нашој припаљено било. Молитва топла подигла је узбуђено чуство, а света суза благодарности засјала се на оку, јер Србин још није пропао, ма да га гује опасују.

Немогу вам потпуно верно прту говорничке уметности нашег честитог брата и народног пријатеља изнети, јер што је њему својно, нама је за дивлење. Реч његова вади се из наших срдаца, и опет кад би ми хтели то да кажемо, неумемо. С тога ћу дакле да вам означим кратак навод и неке важније моменте из његове беседе, која је цодруг сахат трајала.

Пре свега рекао је, да је уставан обичај, да сваки посланик после свршетка сабора даде рачуна о саборском и о своме раду. Овај уставан обичај има две цели, прво да се увере бирачи, да ли се посланик достојним показао оног поверења, што му га поклонише бирачи, да ли је одговорио својим обећањма и захтевима својих бирача; а друго, да бирачи сазнавши за рад његов и за рад саборски при претстојећем посланичком избору свој правац што тачније определити и према томе будућег заступника свог што боље избрати могу. Радо излази данас пред своје суграђане, пред овај збор, као пред највиши трибунал јавнога мнења, који ће имати своју пресуду да каже о томе раду, и поздрављајући многобројно искупљен народ рече: да ће у главнијим цртама обиљежити све оно, што је као грађанин за општу домовину, као Србин за свој народ, као син сомборски за варош, и као грађанин за своје суграђане, на земаљском сабору радио.

Пре три године, састао се земаљски сабор, што је пре неколико недеља закључен, и на овај сабор би онда изабран покојни Тончика Коњовић. Окићен најлепшим врлинама, пун ревности и добре воље, а праћен народним поверењем и благословом општим, отишао је Тончика Коњовић на сабор, но онда већ нарушено му здравље, недаде, да участвује у саборском раду, и за кратко време у даљној туђини прекрати му његов једино народу своме посвећен живот. „Светлост његовог живота угаснула се у самртном мраку, али светлост његовог ретког поштења и родољубља сијала је и преко гроба његовог и обасјавала је онај пут, којим пођоше сомборски Срби и после његове смрти“. — Ове речи беху примљене са „слава Тончики Коњовићу“. Као политички насљедник, Тончике Коњовића, трудио се, да настави конац његовог рада и према томе развио је своје делање у оном правцу, што Срби означише при избору посланичком 1869 год.

Услед тога заузео је своје место у сабору на левој страни и уврстио се у малену али отважну и честиту чету народносни посланика. Са тог места заступао је свагда поред општи земаљски интереса нарочито интересе своје вароши, напредак сомборске вароши и корист својих суграђана.

Није могуће у оквиру данашњег кратког времена потанко разложити целу радњу саборку. Зато ће само да обиљежи поједине главније моменте и то те, што ће највише сомборске бираче интересовати. — Пре свега споменуо је законе о преустројству муниципија и судова. У живим бојама и уз бурно одобравање присутних претставио је натражњачку тежњу данашње владе, која је мимо духа овога века порушила домократски основ хиљадугодишњим установама самоуправе и слободе и уводећи у муниципије плутократично начело; са обручима вирилни гласова свако слободније кретање и поред тога такову контролу и такав надзор поставила у особама велики жупана, да су нарочито вароши, под несносну тутелу стављене, и да ће над њима од сада висити дамоклеов мач вечитог комарства. Досадања лепа грађанска права постадоше жртвом владине превласти. За тим је и са политичног и правног гледишта критиковао устројство данашњи судова и наименовање судски чиновника.

Прешавши на питање о народностима, нагласио је пре свега она непрестана и неоснована сумњичења и опадања, којима се владина странка, а и сама влада па и на жалост, кад-икад и неки опозициони чланови саборски служили против немађарски народности. Свагда је са највећом енергијом одбијао та неправедна сумњичења, а поглавито опадања, као да народности иду противу земљиштне целокупности и самога бића ове земље. У више прилика рекао је јасно и очито, да народности хоће своје захтеве да остваре само у оквиру интегритета земаљског и то уставним и законитим путем, вољом народа, односно његовог заступства и санкцијом краља. Шта више посланици народности често су спојили питање народности, са питањем слободе и показали и доказали унутарњу везу, која неразлучливо веже ова два питања. Данашња натражњачка влада, која иде противу слободе, није кадра решити питање народности. Да пак народности још нису задовољене, признаје се са свију страна; бивши председник саборски Шомшић назвао је у својој завршној беседи сада постојећи закон о народностима, *„извор многостраног незадовољства“*, и рекао је да се ради отклоњења тога зла, што се лечити мора, изискује *ванредни посао.* — Коломан Тиса вођ опозиције, признаје такођер да имамо право бити незадовољни, осуђује као највећу погрешку, да се о милионима грађана каже, да иду противу целокупности земље, *пошто такових тежњаа нема*, и вели, *да је у границама целокупности Угарске све слободно.* Ову изреку Тисину потписује и говорник, а и цео народ српски, само ваља једанпут већ тачно, позитивно определити, прецизовати, те концесије, што се могу дати у границама земаљског интегритета. Народности су то већ учиниле, сад остаје на Мађарима да кажу шта они хоће.

Пошто је говорник ово рекао о народностима у опште, пошао је појединце на предмете тичући се Срба, што су расправљане на угарском сабору.

У првом реду стоји одобрење конгреских закључака. Све више и више излази на видик, да данашња влада свим средствима ради, да спречи консолидовање српског народа и на црквенопросветном пољу. Питао је просветног министра, какав положај заузима према закључцима срп. нар. конгреса и кад их мисли одобрити? Данашња влада у место да се са српским посланицима посаветовала, позвала је на договор немеродавне и непозване људе, међу којима је било и ваљани Срба и поштењака, али међу којима је било и такових, које је говорник на самом сабору жигосао као народне издајице и међ којима се у првом реду налази данашњи администратор бачке епархије Анђелић. При спомену овога имена, повикаше са свих страна *„проклет био.“* — На интерпелацију говорника ћутала је влада али са тим ћутањем неда се ућуткати народ, у том немом ћутању чује се и ори се глас његов још снажније. Истина да је Србима са IX. зак. чл. 1868. ујамчена автономија у погледу црквених, просветних и фундационих дела али кад се што Срба тиче, онда се негледа ни на сам закон. Тај закон још извршен није; добре интенције законотворног тела, наредбе тога закона намерава осујетети данашња влада као екзекутива, а према положају садашњих странака нема начина да се влада може позвати на одговор, да се у оптужбу стави, да се заиста казни, садашња влада, која понајвећма поткопава кредит законима, кад их сама непоштује, обилази, изиграва. Овде се нетраже политична права „на чисто културном пољу неда се српском народу напредовати.“

У погледу школа рече, да су наше школе народне, а не конфесионалне. Опширно разлажући данашње стање наших школа сматра за највећу неправду давати опомене нашим школама а с друге стране украћивати, да се школе устроје у смислу школске сабором српским израђене уредбе.

С једне стране шибају нас, с друге стране заустежу нас, није ни чудо ако се точак неокреће. Поставили су на сабору начело, да држава није позвана, да потпомаже школе појединих конфесија; остварити то начело значи нехтети просвету; етнографски отношаји у нашој држави захтевају да сви приону око просвећивања народа, и друштва и поједине народности, конфесије, општине, дружине и појединце сваки према својој снази. Глас његов, да се потврде школски референти, што их је сабор изабрао, као најважнији школски органи, остао је без успеха.

О граници и о развојачењу границе говорио је подуже; потанко разложио је његине заслуге и — судбину; негда је била оруђе аустријске политике, а сада је жртва мађарске владе. Без питања граничара, без њиховог саслушања, парче по парче приљубљују крајину к материнској земљи и то апсолутним, а не као што би требало уставним путем. Признаје да је граница саставни део Угарске зашто дакле да је парчетају, зашто је не поврате у грађанско стање наједан пут, зашто да се у крајини неуведе уставно стање и зашто да небуде заступљена и на угарском сабору, кад је у том смислу на земаљском сабору свој глас подигао; министра-председника Лоњаја, одговор беше тај, да ће свагда строго казнити тежње, што су управљене противу целокупности земаљске. Овом приликом јасно се показало, ко управо иде противу интегритета земље и да је то нека фраза постала у устима владе, којом се служи онда, кад и како јој у рачун иде.

О српско-народном позоришту било је такође речи. Огромне своте дају се мађарском позоришту а српском — ништа. Ове године вотизовано је до 80.000 фор. на искључиво гласбену и певачку академију а таковим заводима других народности неда се ни новчић, шта више, ако се досада помагао који просветни завод српски, од сада му се украћује свака потпора. — Ово је еклатантна повреда начела равноправности и справедљивости.

Заузео се беше и заото, да се у Новом Саду поротни суд установи. Поротни суд није само политичка него и проветна инштитуција. Навађао је поступак пештанског поротног суда према српској штампи и спомињао је српске жртве политичког гоњења мацарског.

Најпосле дотакнуо се оних дебата саборских, што су вођене о вел. жупану Мати Ленарду, те дебате још су нам у живој памети. Да нам вел. жупан незна ни српски, ни немачки, па ни мачарски, да је са изигравањем закона о народостима наименован, то се све рекло на сабору и министру, али министар унутрашњих дела поред свега тог задржао га је на жупанској столици — ad majorem dei gloriam а како не, кад има српских турака или турских Срба, који му се клањају као мухамеду своме.

Што се на посе сомборске вароши тиче, ту је говорник имао више прилике, да се заузме за интересе варошке. Накнада српских трошкова, подизање државне велике гимназије у смислу XIII. зак. чланка. од 1868 год. бачки путеви, зидање сомборско безданског клинкерског пута, поплава, отпуст пореза на оштећене земље, обустављање пореске екзекуције, злоупотреба пореских чиновника, то су били понајважнији предмети што је изнео пред сабор и то мање више са добрим успехом.

Кратко време недопушта да изнесе рад и друга два своја пријатеља и садруга Др. Милетића и др. Павловића, толико само примећује. да се њихов рад свагда допуњавао и да су у свему свагда солидарно поступали (живили).

После тога, карактерисао је различите странке у сабору, наиме владилу која највише иде против интереса народних. Опоменуо је народ, да се чува ових себичњака који постављају своје личне користи над народним, сад је време при изборима, да народ сам своју судбину реши, јер како узради, тако ће му и бити. Има људи који обмахњују народ и употребљују његово поверење за лествице, да се што више попати могу, а кад су на висини они презрително гледају на народ који их је уздигао.

Захваљујући се на досадањем поверењу рече, да му је свагда начело било, да све што ради да ради свету на видику, презире кртине, што испод земље ију и никад се није завио у непровидљив плашт сумње и мрака, па заото је данас отворено рекао све шта хоће и жели, а народ нека пресуди, води ли то његовом добру и напретку. Поверење народно сматра једино за највеће благо, али не познаје ни веће дужности него ту, да ово поверење поврати својим бирачима онако исто чисто и не оскврњено као што га је из руку својих суграђана примио. Чинећи то данас, изјављује, да је увек готов народу послужити, кад год га позове и то једино у интересу народног напретка и завршује свој говора, с: живили честити сомборски грађани!

Сав говор беше прекидан са честим и бурним одобравањем. Многи су од миља сузе ронили, слушајући ову дивну, а још дивије изговорену беседу, пријатељи га опколише, да се рукују с њим, а наш ваљани градоначелник не мога срцу одољети, већ га пред целим народом загрли и пољуби. Ваљана старина Јова Вујић, први отличан грађанин, устао беше да захвали нашем врлом посланику и да га у име бирача позове, да се поново прими кандидатуре. Ал ди су ваљаној старини речи, кад су очи пуне суза, кад срце дркће у радости, што је доживео час, да тако племенитом и родољубном србину захвалити може. Ко није осетио те часове, кад помисао о народној срећној будућности мисли, тај не зна шта су милине овог света. Каза један простак до мене: Знаш господару, све ме мрави пролазе; а срце ми се тако милионом пуни, па мислим сад ће пукнути: — Верујем ти добри човече! чисту душу може само радост обузимати. — На позив Вујићев прими се Др. Ника Максимовић уз неописану радост народа и уз одобравање опозице других народности, поново кандидације и рече; ако га народ са поверењем пошље на сабор, да ће исти правац узети као и пре и придружити се опозиционој странци. Са свих страна заорило се: живио: и народ се задовољан разиђе. — Не сумњамо знајући наш чист народ, да ће га противници, који са прозора извириваху, да виде које све био одмахнути моћи. Ми избор Максимовићев за сигуран држимо, ал опет позивамо браћу да се својски лате обавештавања, јер у нас нема новаца, само части и поштења српска.

Н.

ДОПИСИ.

Из Мохачког поља 5. маја. Ма да сам невешт у дописничкој струци, ипак ми се неда прећутати, а да нашем читалачком свету до знања не ставим како код нас у изборничком срезу мохачком теку ствари за избор посланика за угарски сабор; а нарочито за избор десничарског кандидата, за који се бесвесни неки мохачки Срби, јуде и вармеђаши који су понајвише вирилци — не давно изабрали, безочно, заузимају, које ће те из следећег видети.

Пре недељу две дана прође по селима срезки други судац — како ли се сад каже — из Мохача неки Лацика Стајевић — мајкин — свршени правник и по народности православни Србин, ма да незна српски право ни читати ни писати, где је прост народ српски и свештенство на десничарског кандидата страну мамијо обећавајући им све и свашта; а особито Срб-Титошким Србима, који су себи неправилно и без саизволења више духовне власти попу изабрали. Из међу осталог говорио је, да они само пређу на десницу — ма да су увек левичари били — онда ће њиов суспендовани попа таки одрешен бити, а њима ће влада и истакнути десничарски кандидат г. Коломан Кардош — који је иначе скроман човек — толико помоћи, да се њиов неправилни избор мора потврдити, и попи таки синђелија дати; ако пак на десницу не пристану, онда ће им — вели — он и вармеђаши и други највећи непријатељи бити.

Ови прости људи — паравно — које са свога незнања, које са своје несвести обећају се и ступе у то ђаволко коло, у коме су главне коловође Павле Стајевић и синови му мало пре речени Лацика и други му син трговчић или боље да речем бакалција Јанчика, кога је црквена општина на председничку столицу, па још као мађарона и у највећој мери неисправљеног клерикалца, успоставила.

После Лацикиног по сели кортешовања у прошлу недељу сакупивши ти злокобни мохачани Срби — кортеши неколико мохачки мајстора, и неколико опојени Титошана, дођу у пратњи свога кандидата г. Кардоша и у Мајиш. Ту почне стари Стајевић попевши се на неку стару пењачу — онако баш скоро ораторски — разлагати, како је он православни Србин; како он Србима добра жели, како није истина што ливичари говоре: и како су Срби били у стара времена јуначки народ, но ји је неслога упропастила, па за то — вели — будите браћо сложни и ајдете замном, па шта буде мени, то и вама.

Но свесни мајишани на то рекоше му: па кад господару Пајо желите српску слогу, ајте ви за нама на левицу, па онда шта нама то и вама.“ На ове речи наши честитити мајишана, прсну му син бакалција и као распаљени лав стаде викати на сва уста. и уздајући се у помоћ г. Ђуле Гоча политичког, судца, који је такође у тој тужној пратњи присутан био, поче Србе во вција тјашкаја грдити, кукавицама, хуљама и несретницима ји називајући; а најпосле видећи да успјеха нема и да га се нико не боји почне грдити свештеника и учитеља; то су вас — рече — они тој заблудној свести научили: но нису ни Мајишани њему или боље да кажем њима дужни остали, јер називајући Стајевиће назаренима, који с. крст нештују, толико су после, па и саме врсне жене и девојке противу њих демонстрирале, да се та бедна пратња са Стајевића несвестнога г. Кардоша морала распрштати, јер Титошки јунаци на уставном пољу, ма да су и пијани били, видећи Мајушку свест и кураж умакоше миром све преко башти без трага.

По свему су дакле изгледи, да ће сирома г. Кардош пропасти, јер се чује, да је са Стајевића и на више места подобно прошао; а и са тога што је левичарски кандидат г. Нандор Седеркињи. А много ће томе и то допринети, што левичарски изборници непрестано врве на попис, а десничари се предомишљају били ишли на попис и на коју би страну. Извесно је већ, само ако не буде варанције и пресије од стране вармеђаша, да је у мохачком изборном срезу левичарска победа.

Још нешто чудновато! чује се, да је у селу К. српски свештеник, који се тобож за народњака издаје, услед чега је на епархијској скупштини у Сентандреји за члана административног одбора изабран, изишао, да својом — ваљда — мађарском беседом поздрави тарђанског изборног среза десничарског кандидата, коме је пре три године изборну песму на мађарском језику спевао, ал га свесни парохијани натраг позову и заповеде му ни словца не проговорити, ако мисли и даље од њи лебарити се и њима поповати. Ово су све знаци пробуђене народне свести и у овим крајевима, само да нам је свештенство и учитељи свесније.

Ове само зато усуђујем се обележити нашем читалачком свету, нека види како се понашају овде неки свештеници и тобож цивилизирани Срби према својој рођеној браћи, па још онај отац са синови своји, који је на карловачком српском сабору, добивши онда поверење народно, 1864—5 године заступником нашим био, гди је уз народ толико био, да је најпосле и мандат свој положивши из сабора иступио за то, што није тео — ако се добро опомињем — на то пристати, да влада Угарска непосредно са нашим народним школама управља и располаже. А како сад господин тај стоји према народу свом? Сасвим обратно, па да би зашто, него само за то, што му браћа Мађари и Јуде — вирилци — сина ухљебише.

Оволико само за то, да се знамо, кад се опет кадгод у чисто нашој српској ствари састанемо.

НОВИ САД 10. маја. Данас је држао средотачни одбор за државног посланика своју седницу. За попис бирача одређени су ови чланови: адв. Косту Николића, Стева Николић, трговац, Фердинанд Шрајбер, економ, за унутрашњу варош; а за салаш: Ђ. Шевић, П. Стојић, Максим Миодраговић; за заменике првима: Арсен Ћирић, Ферд. Алтвирт, Ф. Горјуп, Драг. Адамовић, др. Павловић, др. Полит; на салашу: Платон А. Ракић, Ђока Камбер, Глиша Обрадовић. Комисија ће почети своју радњу од 12. јунија до 26. јунија 6. сати у вече.

— Бирачко кретање у нас у Бачкој и Банату још се није узталасало. Само владини и десничарски људи путују по селима, и ту су сад и политични и судски чиновници нашли се у послу. Људи српске народне странке у Бачкој скрстили су руке, а у Банату незнамо како је. Оданде ни гласка не чујемо. Има их којима је задатак, да Србе бираче, нарочито у кулпинском срезу одговарају од уписивања; на што, веле, ићи на бирање, кад ништа непомаже, терети остају исти. Као да се то даде руком скинути, и као да се тим не натерује водица на воденицу оне странке, која је данашње стање проузроковала, и која ће га тим више погоршавати, што мање одпорне странке и снаге на сабору буде. Неки десничари истичу једног и истог владиног кандидата Србина и у кулпинском и товаришевачком срезу, заборављајући, да у кулпинском срезу имају и Словаци коју рећи, јер и ако је ред на Србина, не морају они пристати на десничара, и ту има ако не Нови Сад, оно народна странка коју да рекне. Ни средишњи одбор, ни Нови Сад не намећу ни једном срезу кандидата, шта више уздржавају се и више, него што треба, и од саме препоруке, али немогу и неће кроз прсте

гледати, да влада под овом или оном изликом своје кандидате протурује.

— У старо-бечејском срезу људи, који руководе ствар народне странке договорили су се, да не истичу кандидата, док се попис бирача не сврши за што имају важни разлога; но ипак неки као оно у Сомбору, на своју руку политику терајући, изтрчавајући на пред, и наздрављају овом или оном, како би се после опет за дану речзаклонити могли. Међу тима је и онај, који је у Сентомошу предлагао. да се Србобранка ратна застава од г. 1848. предаде монарху у руке. као у знак, да су изравнане све размирице, и да су Срби задовољени: као што је оном приликом убрисан, и сад је исто тако, и ми му саветујемо, да боље пази на себе, јер ако он има разлога по свом положају шуровати са владином странком, Срби и српска народна странка нема те потребе, и неће дати себи тако неприметно асуру испод ногу извући. Засад је главно, да се Срби што више уписују у бираче и ми ако и остаје још мало времена зато, и опет помињемо коловође српске народне странке да не пожале труда Србе обавештавати, и на уписивање склањати. Ми немамо новаца за путовање, и кортешовање али сваки у свом месту треба и без тога да чини своју дужност. Ваља настојати и око тога, да се рекламишу они, које пописна комисија не прими, и у томе невештима на руку ићи; ваља и то знати: да је онима, који се у свом месту закаснили, слободно у ма коме месту пописну комисију потражити, и искати, да га упишу, што ако комисија одбије, даје основ рекламацији. —

— У кулпинском срезу чујемо да се пописна комисија са заменицима у две комисије поделила, што је против закона.

— Из Срема нам јављају чуда и покоре; тамо је формално изузетно, или обсадно стање. Срезки чиновници прате кандидате посланичке, и недају кандидату пред *скупом* свију бирача програм развијати, него да се само појединце, или са двојицом, тројцом бирача састајати могу; чиновници се и ту упуштају у диспут са кандидатима, четници узнемирују у кућама госте, као у Гргуревцима код г. Барака; у Иригу су чак и госпођу једну затворили; у Руми леже у затвору неколико дана без испита а противу закона тројца Суботкштана; тако исто ђока Живковић и браћа му; у Иригу леже у затвору; г. поджупан Бранко Јовановић, нашавши се у Иригу изволео је својеручно пријаву написати; жупан путује од села до села, под видом ради пропуштања воде, и води за то мернике собом право пак ради кортешовања. Обшти је глас у Срему, да оваког притиска није ни под Раухом било, али је и о том један глас: да то народ само још већма раздражује, и побуђује да на биралиште дође, и гласа уз народне кандидате. јер имају пред очима, какви би законодавци таке силеције били. У Инђији је од владине странке већ дата капара од 70. форин. гостима за дан избора, али ни то јој помоћи неће. *Наши су бирачи толико свесни, да неће хтети право свога народа попити у чаши вина.* Како пак чиновничка странка има поверење у свом народу, види се и из тога, што је у Румском срезу од три хиљаде Немаца пописала на двеста бирача, скоро толико, колико на 16. хиљада Срба.

— У крајини се на врат на нос жури и наваљује да се наше школе претворе у комуналне. Таки атак био 10. маја у Чуругу; срезки жабаљски начелник сазвао је тај дан чурушку политичну општину, и хтеде измајсторисати, да се избере школски савет; но сва његова усиљавања и јалово му тумачење школског закона разбише се о свест чурушког обштинског већа; за тим је сазвао учитеље, и покушавао је, да они између себе обаве избор, но ови то одбију, и даду му писмено изјашњење, зашто неће да пристану на избор. За тим узме он на протокол председника црквене обштине, који је уједно члан политичне обштине, као да би то било издавање неке тајне, што је члан политичне оно, што као такав сазна, употребио као председник црквене обштине. Та баш у противном случају био би дотични издајник свога народа, и народни школа. Речени одговорио је, да он и као председник црквене обштине и као члан политичне обштине само у скупштини, и из скупштине одговарати може, и хоће! Живио!

— Сад да видимо један пример од они, који се разбацују „православљем“. У Мошорину је изабран месни савет, и то настојавањем и наговарањем попа Васе Поповића, онога, што пише брошире противу народног сабора, тобоже у корист православља, доглавника Киприног, и брчијег пера Анђелића. Сад се дакле види, на што се иде, и за коју цену Анђелић ужива „благоволење с више“. То су дакле ти одборници „православља“, који православне школе издају за комуналне? И још ти људи смеду некима претити „камењем“ од стране народа?

ТЕЛЕГРАМ УРЕДН. „ЗАСТАВЕ“.

За пређашњи број листа стигао нам је касно овај телеграм:

Рума 10. маја. Јуче код судца част, присутни поджупан, Јанчо, домхер Висце и пуна авлија Шваба, домхер заклиње, Јанчо опомиње да се недаду заварати од трговаца, да на дан избора иду на кирију. У вече беседа српска, у 12 сати пожар, изгореше 7 трговачки шатри. Швабе у 10 биртија пијанку држе о трошку поджупановом, данас слава старо-румске цркве, жандари патролишу за време службе око цркве, жупан, поджупан и остали Кушевић-створови држе са Швабама мајалес у тиволу, повратио се из среза са кортешовања.

Рума 10. маја. Обсадно стање код нас. 20 хулана с једним официром држе у обштинској кући фајерпике, — ето нам румски промеморија. Говори се, Шпилеров живот у опасности? Зашто? Боже подели Румљанима Србима стрпљење с таковим градоначелником, — кад је исти од Пејачевића из рентмајсторства изненада срамно одпуштен, је-ли онда живот, или нешто друго у опасности било?

Илок 10. маја. Јуче позове судац Вуковић 5 Израјелита, који данас у Пешту одлазе, да им наложи, да до избора макар вуну непродали, кући на његов трошак дођу, и за њега гласају, па опет његовим трошком могу у Пешту ићи; за своју сигурност изпудио је од њи руку.

Илок 10. маја. Мамелуци прете, да ће одмах сиротинске зајмове онима, који за народног кандидата гласају, одказати.

Горњи Карловац 11. маја. Данас изабрасмо једногласно др. Милана Маканеца за заступника на сабор; међу грађанима влада велико одушевљење. Живили сложни Карловчани!

ПРИПОСЛАНО*)

ИЗЈАВА.

Ја сам већ поодавна послао „Раднику“ одговор др. Владану Ђорђевићу на његово отворено писмо у „Јединству,“ у коме између осталих својих измишљотина вели и то, да сам ја писао кнезу Николи неко писмо, нудио му круну и т. д. — али тај одговор до данас неизађе у „Раднику.“ А судећи по томе: што полиција у Београду чини свакојаке сметње и забране уредништву „Радника“ да се нештампају моји одговори др. Владану, који се тичу радничког питања у Србији (најпре је пошто је први чланак већ био штампан штампару било забрањено у опште штампати моје чланке а после 2—3 броја пуштили су да се чланак штампа, али без мог имена.) што је у уредништву чињена полицајска истрага без икаква основа и напослетку што је узапћен 50 бр. „Радника“ у коме апсолутно ничега није било против закона у Србији, нити против владе, осим што је било продужење мога одговора „о радничком питању у Србији“ и била је прештампана „опазка“ из „Заставе,“ која се тиче доктора Владана (узгред буди речено да „Јединство“ које је пустило лаж доктора Владана није хтело да прештампа „опазку“ из „Заставе“) из свега тога ја закључујем да је полиција узела у заштиту др. Владана и његове измишљотине, па недопушта да се у Србији др. Владан обелодани *као прост лажов и денунцијатор*, што у ствари јесте и што ће се видити, ако полицаја и штампарска цензура пропусти мој одговор у „Раднику.“ На овом месту ја не мислим да водим полемику са др. Владаном, него само изјављујем да ја *писам писао никад никакво писмо црногорском кнезу Николи*, а најмање неко „фамозно“ писмо, о коме говори др. Владан. Он је то *слагао* или је *пустио у свет лаж* неког његовог „пријатеља,“ кога веома желим да познам јавно.

У Новом Саду 10 маја. **Светозар Марковић.**

*) За чланке под овом рубриком неодговара уредништво ни у ком погледу.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

„НЕМАЧКО-СРПСКИ РЈЕЧНИК“

ВУКА СТЕФ. КАРАЏИЋА

који је већ изишао на свијет те је свуда и разаслат, може се још *сато до конца Јунија мјесеца* о. г. добити по пренумерантску цијену од 1 фор. 50 н. Аус. вр.

Она г. г. скупитељи, а тако исто и појединa г. г. пренумеранти, који га до јако још нијесу примила, умољена су лијепо да ми јаве **гдје** да им књига пошаљем, јер ми је то нужно знати, да би књига на поуздано слала.

Осим овога рјечника има у мене на продају уз назначену пјену Аус. вр. Вуковијех књига још овијех: а) *„Српско-Њемачко-Латински рјечник“* најновије издање год 1852 вел. 4°; 54 табака велики. ком. по 8 фор.; б) *„Примјери Српско-славенскога језика“* ком. по 1 фор. 50 н. в) *„IV и V књига Српскијех народ. пјесама“*, ком. по 3 фор., а *обе* заједно за 5 фор.; г) *„Нови Завјет“* прво издање год. 1847 са предговором, ком. по 2 фор.; д) *„Српске народне приповетке“* ново умножено издање, ком. по 1 фор 50 н.; е) *„Живот и обичаји народа Српскога“* ком. по 1 фор. 50 н.

Како ко тијех књига наручи одмах ће му се послати „per Nachnahme“.

У Бечу 1. Маја 1872.

Ана удовица **Вук Стеф. Караџића,**
Landstrasse Marockanergasse № 3.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(Шипуша и друга) **Сисак** 7. маја. Пшеница је свеједнако у бољем мњењу, и расте особито у финије врсти, које су изцрљене. од стране домаћи и кранески млинара питане а слабија се роба само у помањкању фине и то по прваштњима ценама узима. Прометнуто је до 8000 вагана са следећима ценама.

Бечанска и потиска најфинија 84—86 *ll.* 6 ф. 80—85 н.

Потиска и Сенташка 82—86 *ll.* по 6 ф, 40—45 н.

Панчевачка 79—86 *ll.* по 5 ф. 45—50 н.

Влашка по каквоћи од 4 ф. 20 — 5 ф. 20 н.

Кукуруза се је услед живахног домаћег потрошка и ради недостатни привоза на цену од 4 ф. 50 н. пепела. Код знатнији привоза тако радо и да ће се цена 4 ф. 35—40 н. регулирати. Прошле недеље је разпачано до 16.000 вагана.

Јечам је дошао до угодног мнења те га је разпачано до 4000 вагана. Пиварска 68—70 *ll.* роба се одржи по 2 ф. 70 —80 *ll.* по 2 ф. 50—52 н.

Зоб босанска је ради слабији привоза нешто поскупила, и плаћено је прометнутима до 3000 бечки центи по 2 ф. 90 —93 у транзито. Банатски се именује 3 ф. 35—40 н.

Воде опадају али су још добре за пловидбу.

Време је променљиво.

КУРЗ ОД 9. МАЈА.

Сребро — — — — — — — — — — — —	110.75
Дукати — — — — — — — — — — — —	5.38

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

При магистрату вароши Земуна попуњава се место варошког лекара. — који ће и дужности лекара варошке болнице обављати имати, годишња плата 600 ф. и слободан стан.

Потражитељи тог места позивају се, да се најдаље до 3. (15.) јунија овом магистрату пријаве, и поднесу доказ способности и добивеног за медецинско и ранарско лечење докторског права. Даље иште се у говору и писању знање српско-хрватског, немачког и у колико могуће мађарског језика.

3—3 **Магистрат вароши Земуна.**

ОГЛАС.

Српска Црквено-школска општина Лалићанска намерна је како кров св. цркве своје са шиндром покрити се имајући са свим изнова подићи, тако и све у зидарску струку спадајуће спољашње и унутрашње поправке на њој предузети; с тога се сви дотични уметници са овим од стране општине позивају, да на дан 21 Маја о. г. т. ј. на дан Цара Константина и царице јелене после подне, када ће се јавна минуендо дражба држати, доћи изволе.

План и углављена условија могу се у свако доба код општине председништва видети.

Из седнице српске црквено-школске општине у Лалићу 26. Априла 1872, држане.

Павао Столић, перовођа. 2—3 **Јован Марјановић,** председник.

МЕШОВИТА ТРГОВИНА

САВЕ ГЕОРГИЈЕВИЋА

У ПЕРЛЕЗУ,

потребује једног помоћника, кои то место заузети жели нека се одма пријави. Мануфактуристе имају првенство. 2—3

ОГЛАС.

Ради оправљања алмашке цркве држаће се лицитација у недељу 21. маја (2. јуна) 1872. у 5. сати после подне у алмашкој школи — на коју се зидари и лимари с тим позивају, да прорачун и пре лаицитације код надзорника општинског Мише Попадића видити могу.

1—1 **Српска црквена новосадска оштина.**

ЈЕФТИНА БУКОВА ДРВА

за гориво 14 фор. фат, може се добити код

Доброслава Миленковића
822—2—3 у Новоме Саду.

Моде, галантерије и белог еспапа трговина

ЈОВАНА ЋУРЧИЋА

у Новоме Саду,

потребује једног старијег помаћника. 823—1—5

СРЕЋА ЗА СВЕ НОВОСАЂАНЕ И ЦЕЛУ ОКОЛИНУ.

БЕРНХАРД ФИШЕР

ТРГОВАЦ ГОТОВИХ ХАЉИНА

(ПРЕКО ПУТА КОНДОРОШЕВЕ КУЋЕ У Н. САДУ.)

нашао се побуђен услед установљених конкуренција у Новом Саду, с једном од највећи трговина и једном од најимућнијих и реномиратих кућа који с готовим хаљинама тргују у Бечу у заједницу т. ј. у ортаклук ступити, — а стовариште је тако велико и у таковом избору да га у самом Бечу већег нема; јер има

За предстојеће празнике **10.000 пролетњи и летњи одела** за децу и одрасле по цену од 4 форин. до 30 фор. најфиније-

Велики избор **Überzihera женски јопнова** од сомота

10.000 чакшира и пруслука сваке врсте и боје од 5 фор. и више.

1000 комада Überzihera мали и велики.

Богато сортирано стовариште шешира за одрастне и децу

Ради угодности и публике снабдео сам се са великим избором мушки и женски ципела из I бечке фабрике J. Лавга и друга који је у мојој радњи основао филијал.

Особито дечијег одела за чудо јефтино и у сваком избору

Моли пак поштоване муштерије ма и не куили да ме посјете и да се о великом стовариш у и избору као и јефтиноћи увере, а показаћеим се по свакој жељи с највећом учтивошћу и предострожношћу и особитом говошћу радо.

Иста трговина прима старе т. ј. већ понешене аљине и даје за врло малу наплату нове елегантне хаљине и то само зато, да би сваки за сваки сесон мого угодне хаљине имати и неби принуђен био као досад у ормани сијасет хаљина држати да их мољци једу, већ чешће старе с новима по врло малу наплату променити. С поштовањем

—15 **Бернхард Фишер.**

ПРАВИ цр. кр. патентирани од Његов. Величаства на ново са највишом дипломом обдарени, од медицинског факултета испитани и похваљени, хиљадама пута опробани и та добром сведочбом снабдевени.

МИШОМОР

ради копачног истреблења пацова, кућевни и пољски мишева, кртина и шваба (који се јако тражи и купује), може се прави добити у Новом Саду код Љубе Стефановића (код три главе шећера.) У Земуну код Д. Јовановића и сина. У Белој цркви код К. А. Харлахеса. У Панчеву код У. Јохановића.

ЦЕНЕ: једна велика плехана кутија 1 ф. једна мала кутија 80 н. — Наручбине појединих кутија врло се тачно и брзо одправљају уз наплату путна трошка. —

Извод из једнога од многих писама, који нам сваки дан стижу:

Молим, пошљите ми још неколико доза арканума, јер нам јако досађују пацови, а оне две дозе што смо узели већ су **најсјајније** *показале своје дејство.“*

15. јуна 1871. С поштовањем

Бети Улман, Базебау-Бараке
закупница,
пошта Делница у Хрватској.

3—3

ПОЗИВ.

Господа која притјажавају оснивачка права

ПРВЕ СРПСКЕ БАНКЕ,

позивају се да дођу на скуп који ће се држати у локалима прве српске банке

28. МАЈА (9. ЈУНИЈА) 1872. У 10 САТИ ПРЕ ПОДНЕ.

Почем је скупштина акционара позвана да донесе закључење о преустројењу и о увеличању овог завода, потребно је да се са притјажатељима основачки права учини предходно споразумљење о полезном начину употребе њихови основачки права.

Зато се господа притјажатељи основачки права позивају и умољавају, да на овај скуп дођу, а они који неби могли, да се заступити даду, који пак једно или друго неучине, сматраће се да су пристали на закључење већине присуствујући. —

Сваки оснивач имаде при улазку предати уз пријамницу писмо, којим му је оснивачко право признато.

У Београду 27. априла (9. маја) 1872. **УПРАВА ПРВЕ СРПСКЕ БАНКЕ.**

!!ГАРАНТОВАНА ДОБИТ ОД 1000 ФОРИНАТА!!

Мојим листовима за примање (Bezugsscheine) **ил читав државни лоз од год. 1860.** у 30 мсечних рата по 25 фор. нудим свакоме поседнику, чим се извуче серија од лоза, до четрнајест дана после извлачења **добит од**

ХИЉАДЕ ФОРИНАТА

и повраћам му осим тога **сву дотадашњу уплату!!!**

Листови ти за време уплате носе

50 ФОРИНАТА ИНТЕРЕСА.

Ко прве рате са 75 фор. на један пут исплати, добиће одмах као премију **1 комад оригиналног саксен-мајнингенског лоза.**

Куповање и продавање сваке врсте лозова, државних и приватних папира под најповољнијим условима.

БРАУНШВАЈШКИ ИЗВУЧЕНИ СЕРИЈСКИ ЛОЗОВИ ПО 110 ФОР.

у четвртима по 30 фор.

УГАРСКЕ ПРОМЕСЕ ПО 2 ФОР. И 50 НОВ. БЕЛЕГА.

2—2 **J. ЕПШТАЈН,** банкарски и мењарски завод, Kärtnerstrasse № 17.

Властник, издаватељ и одговоран уредник др. Свет. Милетић.

Српска народна задружна штампарија.